

SLOVENSKI GLAGOLI Z NEDOLOČNIŠKIM DOPOLNILOM
V TVORBENO-PRETVORBENEM PRISTOPU

Tvorbena-pretvorbena obravnava z nedoločnikom vezljivih glagolov potrjuje misel sodobne slovenske slovnice, da je osebek nedoločnika vedno neizražen. Podanih je nekaj utemeljitev, s katerimi pretvorbenik zagovarja stavčnost nedoločniškega sestavnika; težišče je na preverjanju ustreznosti pravila o nadzoru pri interpretaciji neizraženega osebkca nedoločniškega stavka ter utemeljevanju predloga, da slovenski jezik razen nadzorovalnih glagolov z osebkovim oziroma predmetnim nadzorom pozna tudi skupino dvigovalnih glagolov.

The transformational generative approach to verbs with infinitival complementation confirms the claim of the contemporary Slovene grammar that the subject of the infinitive is always phonetically empty. Its understood subject is interpreted by the rule of control as coreferential either with the subject or the object of the matrix sentence. In addition to verbs of control Slovene also has a group of raising verbs. Several arguments are given in support of the sentencehood of the infinitival constituent.

V zgodnji dobi uveljavljanja svojih pogledov na jezik kot na sistem stavkov-tvornih pravil so pretvorbeniki posvetili pozornost predvsem vprašanju, kaj mora jezikoslovčev opis jezikovne zmožnosti vsebovati ter kakšna opisna sredstva bi bila potrebna za formalizacijo jezikovnega znanja. Uspešnost predlaganih prijemov se je v zgodnjem obdobju preverjala predvsem na jezikovnih podatkih angleškega jezika, kasneje se je dejavnost prevesila v omejevanje opisnih prijemov z abstraktnimi načeli sistemov predlaganih pravil, da bi deduktivno grajena jezikoslovna teorija dosegla stopnjo pojasnitvene primerčnosti in se kot taka priključila spoznavni psihologiji. Videti je, da je tvorbeno-pretvorbena* obravnava tudi drugih jezikov bistveno vplivala na nadaljnji razvoj.

Vezavnostno-povezovalna teorija (Chomsky 1981, 1982) se je pričela jasneje oblikovati v razpravah N. Chomskega in njegovih somišljenikov v drugi polovici 70. let kot nadaljevanje in poglobljanje nekaterih najbolj obetavnih pristopov k vprašanju jezikovnosti¹ standardne (Chomsky 1965) tvorbeno-

* V slovenjenju vozlišč se ravnam po J. Toporišič, 1982: 14–15, kot tudi predlaganih krajšavah v J. Toporišič, 1984: 550–553, Slovenska slovnica (Pregledana in razširjena izdaja), Založba Obzorja Maribor. Zahvaljujem se profesorju dr. J. Toporišiču, da je prispevek pred objavo prebral in me na več mestih opozoril na nedoslednosti v slovenjenju izrazja in samem izražanju. Uporabljeni so ti simboli: GZ, glagolska zveza (VP, verb phrase); [+ NADZOR] ([+ CONTROL]); OBRAZ, obrazilo (INFL, inflection); $\bar{S}$, stavek z vezalom ($\bar{S}$, sentence); S, stavek (S, sentence); SZ, samostalniška zveza (NP, noun phrase); s, sled (t, trace); UJEM, ujemanje (AGR, agreement); VEZL, vezalo (COMP, complementizer); ZAIM, deloma zaimkovni izraz (PRO, pronominal anaphor); zaim, neizraženi zaimček v osebkcu stavka z osebno glagolsko obliko (pro).

¹ O pojmu jezikovnost (seznam oblikovnih značilnosti, ki jih mora imeti jezikovno pravilo) glej J. Orešnik, 1967.

-pretvorbene slovnice. K že znanemu razlikovanju med univerzalno slovnico (splošno jezikoslovno teorijo) in slovnico proučevanega jezika novejši tvorbeni pristop dodaja še pojem jedrne slovnice. Univerzalna slovnica — N. Chomsky jo pojmuje kot formalizacijo jezikoslovca o prirojeni, le človeku lastni umski sposobnosti, ki omogoča otroku pridobiti jezik svoje govorne skupnosti² — mora zadostiti dvema pogojema: biti mora dovolj splošna, da zaobjame raznolikost slovnice posameznih jezikov; hkrati morajo biti predlagana pravila in načela tako strogo omejena, da se bo nanje mogoče opreti pri pojasnjevanju naučljivosti jezika. Univerzalna slovnica sedaj nudi omejeno število osnovnih načel, ta so »parametrizirana« in je za izbor določene vrednosti na nekem parametru izkustvo učečega se odločilnega pomena. Z odločanjem za posamezne vrednosti na predlaganih parametrih, s katerimi jezikoslovec omejuje jezikovno raznolikost, nastaja jedrna slovnica proučevanega jezika. Pojmovana je kot idealiziran sistem, ki tvori nezaznamovani del slovnice tega jezika.³ Čeprav tudi novejši pristop ohranja trodelnost standardnega modela, je odvisnost med njegovimi sestavnimi deli sedaj začrtana nekoliko drugače: ne le glasovna, temveč tudi pomenska interpretacija poteka izključno na izpeljanih (površinskih) skladenjskih zgradbah. Tvorbenost je še vedno lastnost skladenjskega dela, razdeljenega na kategorialni del (sistem prepisnih pravil) s slovarjem in na pretvorbeni del. Kategorialni del je zasnovan na teoriji besednih zvez in povzema spoznanja strukturalistov o sestavnosti besednih zvez; pojmovane so kot skladenjski sestavniki z vezavnostnimi dopolnili in poljubno prisotnimi določili razširjenih jeder. Oba, slovarski in kategorialni del, tvorita osnovo skladnje, ta proizvaja globinske skladenjske zgradbe z vstavljenimi slovarskimi enotami. Pretvorbeni del, kjer je poglobitveno in morda kar edino pravilo pravilo premeščanja, vodi od globinskih do površinskih skladenjskih zgradb, te so nato glasovno in pomensko osmišljene v preostalih dveh delih slovnice. Ker je postalo delovanje vstavljalnih, prepisnih in pretvorbenih pravil poljubno, se domneva, da bodo pravilni potek izpeljave določala načela posameznih, med seboj tesno povezanih, vendar še nedorečenih, teorij. Načela teorije omejevanja morajo npr. določati, kako potekajo posamezni primeri skladenjskega premeščanja; jezikovno raznolikost proučuje tako, da išče odgovor na vprašanje, kateri so tisti skladenjski sestavniki, preko katerih se skladenjska premeščanja ne smejo izvršiti.⁴ Poglobitveno načelo teorije udeleženskih vlog določa, da mora biti vsakemu dopolnilu jedra v besedni zvezi (vsakemu argumentu v prepisu površinske skladenjske zgradbe v logično obliko kot prvi predstavitevni ravnini pomenskega dela) pripisana ustrezna udeleženska vloga. Naloga teorije sklona je določiti, kako poteka pripiso-

² Da je pojmovanje jezikovne zmožnosti v pristopu N. Chomskega preozko, opozarja tudi O. Kunst-Gnamuš (1979, 1981). Kot sporno obravnava domnevo o prirojeni jezikovni zmožnosti tudi I. Ivić (1978). Primerjaj tudi spremno besedo R. Bugarškega (1979).

³ Da bi slovnica proučevanega jezika tvorila vse in samo slovnične stavke tega jezika, ji je potrebno dodati še zaznamovana načela in pravila, ki lahko zahtevajo tudi bogatejša opisna sredstva. O prepoznavanju zaznamovanosti kakega pojava glej tudi J. Koster, 1978.

⁴ Zgodnje poskuse takega omejevanja je najti že v N. Chomsky, 1964; izključno vprašanju omejevanja pretvorbenih pravil je namenjena razprava N. Chomskega, 1973.

vanje (abstraktnega) sklona samostalniškim zvezam (SZ); njeno osnovno načelo (»sklonski filter«) kot nepravilne izloča vse skladijske razčlenbe, v katerih SZ z glasovno vsebino ni bil pripisan sklon. Načela teorije povezovanja določajo, kako poteka povezovanje referencialno (odnosniško, J. Toporišič) ne-samostojnih samostalniških izrazov z njihovimi odnosnicami. Osnovni pojem teorije vezavnosti je odnos med jedrom in njegovim dopolnilom, ki sme biti tudi neubesedeno, zato mora eno izmed načel napovedati, kje se smejo take prazne kategorije pojaviti.⁵ Teorija nadzora napoveduje odnosnico neubesedenemu osebkku v stavku z nedoločniško glagolsko obliko.⁶

V tvorbeno-pretvorbenem pristopu k nedoločniškim dopolnilom v slovenskem jeziku je potrebno zagotoviti, da se bodo pojavljala le v za slovensko govorečega sprejemljivih položajih (1); pristop mora pravilno napovedovati, s katero SZ slovensko govoreči povezuje z nedoločnikom upovedeni povedkov dogodek v prisojevalno razmerje (2); dovolj prepričljivo mora biti pojasnilo, zakaj je osebek nedoločniškega sestavnika vedno neizražen (3); predlagana izpeljava mora pravilno napovedati, da je le poved (4), ne pa tudi (5), dvo-umna; zaradi nesprejemljivosti mora kot neslovnične označiti povedi (6).

(1) Peter je Špeli naročil (*povedal?) podpisati pismo.

(2) Peter je nameraval [zamolčati del zgodbe].

Špela je Petru dovolila [kaditi le na balkonu].

Špela je Petra prisilila [povedati celo zgodbo].

Petra je veselilo [brati tuja pisma].

Težko je [prepričati zlonamerne bralca].

(3) *Peter je želel [Uršk- priti pravočasno].

(4) Špela bi utegnila priti na sestanek.

(5) Špela je blagovolila utegniti priti na sestanek.

(6) *Peter je znal deževati.

*Peter je prisilil Špelo ozeleneti.⁸

Globinsko zgradbo razvijejo poljubno delujoča prepisna pravila, med katera sodita tudi domnevno univerzalni pravili (a) in (b).

⁵ Lastnostim praznih kategorij posveča vezavnostno-povezovalni pristop posebno pozornost. Hkrati s proučevanjem povezovanja zaimkovnih in anaforičnih (npr. *sebe, svoj, drug drugega*) izrazov naj bi prazne kategorije pomagale določati lastnosti skladijskih in pomenskih predstavitvenih ravnin, kazale naj bi tudi pot do odkrivanja prikritih lastnosti jezikovnega znanja (Chomsky 1981: 55).

⁶ Nekateri avtorji menijo, da posebna teorija nadzora ni potrebna, in skušajo njena določila posplošiti na povezovalna načela teorije povezovanja. Primerjaj pristope D. Boucharda (1983), M. R. Manzini (1983), J. Kosterja (1984). Pristop, ki nedoločniškemu sestavniku odreja stavčnost, je uveljavljen v delih J. Bresnan in M. Brama.

⁷ Skrbnejša in izčrpnjša obravnava bi morala zastaviti tudi vprašanje, zakaj postane nedoločnik sprejemljiv (*označuje nesprejemljivost/neslovničnost), kadar je del vprašalnega dopolnila: *Peter je Špeli povedal, kje/kako/kdaj podpisati pismo*. Sprejemljivost vprašalnega nedoločniškega dopolnila ob t. i. nenadzorovalnem glagolu pristop navezuje na domnevo o poljubni referenci osebkka takega dopolnila. Oglati oklepaji nakazujejo obseg obravnavanih sestavnikov in nadomeščajo manj gospodarne zapise v obliki skladijskih dreves, kadar so poimenovani.

⁸ Neslovnično v dobesednem pomenu 'dobiti zelene liste'.

(a) $\bar{S} \rightarrow \text{VEZL } S$ (b) $S \rightarrow \text{SZ OBRAZ } GZ$ Za primer: [$\bar{S}$ [VEZL da] [S [SZ Špela] [OBRAZ [UJEM]] [GZ piše pravljice]]]

Pravilo (a) določa vsakemu stavku ($\bar{S}$) dvodelno zgradbo vezala⁹ (VEZL) in sestavnika S (Bresnan 1970), le-tega pa pravilo (b) razstavlja v zaporedje oseb-kove SZ, sestavnika OBRAZ (»obrazilo«), v katerem so med drugim zbrane tudi slovnične oznake ujemanja (UJEM) med osebkom in osebno glagolsko obliko, ter glagolske zveze GZ. Medtem ko sodobna slovenska slovnica pojmuje v (2) nakazane sestavnike kot nedoločniške polstavke, so le-ti v pristopu N. Chomskega pojmovani kot stavčne zgradbe. Umestnost predloga o stavčnosti teh nedoločniških sestavnikov pretvorbenik preverja s splošnostjo pravil, ki prizadevajo stavek z osebno kot sestavnik z nedoločniško glagolsko obliko. Méni, da je obema oblikama skupno nadrejeno vozlišče ($\bar{S}$) smotrno zagovarjati takrat, kadar morebitne razlike med njima lahko izpelje iz samostojno motiviranih načel. Domneva o stavčnosti nedoločniških dopolnil napoveduje, da jih načeloma prizadevajo ista pravila, ki sodelujejo tudi v izpeljavi stavkov z osebno glagolsko obliko. V primeru, da se npr. pretvorbeno pravilo o trpnem premeščanju izkaže kot umesten korak v izpeljavi povedi (7) (Wasow 1977), bo le-to upoštevano tudi v tvorjenju povedi (8):

(7) Peter je bil aretiran v lastnem stanovanju.

(8) Peter je želel [biti aretiran v lastnem stanovanju].

Če pojmuje vprašalnost kot stavkotvorni potek, formaliziran s premeščanjem *k/-č-* prvine (vprašalnih zaimkov oz. prislovov) iz položaja, ki ji ga določajo prepisna pravila, v položaj VEZL, stavčni pristop k nedoločniškim sestavnikom napoveduje, da so le-ti lahko tudi vprašalni. S tem pretvorbenik doseže poenostavitev v izpeljavi vprašalnih stavkov, saj ni potrebno posebej določati, da se sme premeščanje *k/-č-* prvine izvršiti tako v stavku z osebno glagolsko obliko kot v nedoločniškem sestavniku. Hkrati se poenostavlja tudi sama interpretacija *k/-č-* prvine v pomenskem delu (Chomsky 1977a, 1977b), ponuja se tudi odgovor na vprašanje, zakaj v vprašalnem stavku osebne glagolske oblike ni mogoče nadomestiti z nedoločniško le v tistih primerih, kjer bi moral biti premeščen v težišče vprašalnega stavka osebek nedoločnika (M. Ivić 1972; (10)). Domneva se, da to izjemo pojasnjuje isto načelo, ki napo-

⁹ Za nasvet, kako sloveniti angleški izraz »complementizer«, se zahvaljujem profesorju dr. J. Toporišču. V pristopu N. Chomskega je sestavnik VEZL pojmovan kot vozlišče, ki med drugim omogoča zapis družljivostnih omejitev med glagolom in njegovim stavčnim dopolnilom glede na skladenjski naklon in glagolsko obliko. Ravno tako, kot je potrebno napovedati neslovnichost stavkov, v katerih so bile kršene družljivostne omejitve med pomenskimi oznakami v skladnike povezanih slovarskih enot (**Tišina se je popraskala*), naj bi snop slovničnih oznak izpod VEZL omogočal prepoznavati neslovnichost zgradb, v katerih bi npr. dodali vprašalni stavek kot dopolnilo glagolu, nedružljivemu z vprašalnostjo (**Špela je verjela, ali bo odpotovala*) ali pripovedni stavek glagolu, ki zahteva, da je njegovo stavčno dopolnilo vprašalno (**Raziskovali so, da je nesrečo povzročil človeški faktor*). Skrbnejša razdelava slovničnih oznak v VEZL mora napovedati tudi neslovnichost vseh tistih zgradb, kjer bi npr. vezalo da pripovednih stavkov uvrstili pred nedoločniško dopolnilo (**Vedno je koristno, da vnaprej poznati možne odgovore*).

veduje, da mora biti osebek nedoločniškega stavka neizražen tudi tedaj, kadar je pripoveden.¹⁰

- (9) Peter se je spraševal, (kdaj, čemú, s kom, zakaj, kdo) je govoril na sestanku.
- (10) Peter se je spraševal [(kdaj, čemú, s kom, zakaj, *kdo) govoriti na sestanku].

K pojmovanju stavčnosti nedoločniških dopolnil pretvorbenika vzpodbuja tudi domneva, da bi naslonitev na neuresničeni, vendar interpretirani osebek nedoločnika omogočila obdržati načelo o povezovanju povratnega zaimka z odnosnico v najsplošnejši obliki (npr. da je odnosnica povratnega zaimka osebek stavka, (11)), ne da bi bilo potrebno iz povezovalnega načela izvezovati primere, kjer je videti, da je odnosnica povratnega zaimka neosebкова (12).

- (11) Peter je Špeli nerad pripovedoval o sebi.
(12) Špela je Petru dovolila govoriti o sebi.
Špela je Petra prisilila govoriti o sebi.
Petra je veselilo govoriti o sebi.

V splošni obliki sme npr. ostati tudi določilo o ujemanju med osebkom in povedkovim določilom, vzporedno tudi med osebkom ter osebkovim povedkovim prilastkom, kot zapis ujemanja med naštetima sestavnikoma v stavku, brez dodatnega prijema, ki bi tak odnos vzpostavljajal z navidezno neosebkovo SZ (14).

- (13) Peter je uspešen poslovec.
Peter je vozil avto pijan.
- (14) Špela je Petru omogočila postati uspešen poslovec.
Špela je Petru preprečila voziti avto pijan.

Taka razmišljanja pretvorbenika nagibajo k sklepu, da upošteva nedoločniške sestavnike v (2) kot stavčne zgradbe; domnevana brezizjemnost pravila (b) v teh zgradbah upošteva tudi mesto osebk.

Pravilno oblikovane so tiste globinske zgradbe, ki jih razvijajo prepisna pravila, pri tem pa vstavljanje slovskih enot ne krši njim pripisanih oznak v slovarju. Naloga snopov pomenskih, glasovnih in skladenjskih oznak je, da izčrpno zapišejo njihove nenapovedljive lastnosti, saj je smiselnost pravil in načel pomenskega, glasovnega in skladenjskega dela slovnice v tem, da

¹⁰ Podatek, da mnogi z nedoločnikom vezljivi glagoli ne dovoljujejo ob sebi vprašalne oblike nedoločniškega dopolnila, skušajo pretvorbeniki upoštevati z več prijemi. Taki glagoli lahko sodijo med tiste, ki pomensko niso združljivi z vprašalnostjo dopolnila (vzporedno primerom: **Spela je želela, kdaj bo zvečer odpotovala*). Predlagano je tudi, naj bi glagoli, vezavni le z nedoločnikom, sodili med t. i. »mostne« glagole, ki zahtevajo/dovoljujejo ponovljeni premik *k/-ž-* prvine iz VEZL nedoločniškega stavka v VEZL njemu nadrednega stavka.

[_S [VEZL kam] je Peter blagovolil [_S [VEZL —] SZ priti — tokrat pravočasno]].

Primerjaj: Koga je Špela želela, da bi Peter povabil na pogovor?

Teoriji omejevanja je prepuščeno, da odgovori na vprašanje, katera pravila smejo stavčno mejo prezreti. Primerjaj tudi N. Chomsky, 1973. Za opozorilo, da je naloga jezikoslovca pojasnilo pojava in ne zgolj njegova formalizacija, beri J. Orešnik in D. M. Perlmutter, 1972.

podajajo to, kar je v jeziku napovedljivo. Med slovarskimi oznakami so za ta prikaz pomembne predvsem besednovrstne, vezavnostne in družljivostne. Z vezavnostnimi oznakami pretvorbenik zagotavlja pravilno vstavljanje besednovrstno opredeljenih slovarskih enot kot jeder besednih zvez v ustrezno skladenjsko okolje.¹¹ Družljivostne oznake zagotavljajo pomensko sprejemljiva druženja slovarskih enot v skladenjskih sestavniki.¹² Predlagana splošnost pravila (b) ter načelna opredelitev, da razčlemba določene zgradbe na vsaki izmed treh omenjenih predstavitev ravnin (globinske, površinske in logične) mora spoštovati v slovarju zapisane lastnosti (Chomsky 1981), vodi do pojava nezasedenih, neuresničenih SZ, »praznih kategorij«, v zapisih skladenjskih zgradb. Med take neizražene SZ se prištevajo sledi (s), ki jih na izpraznjenem mestu pušča za seboj delovanje premeščanja (15); osebek nedoločniškega stavka, po dogovoru označen kot ZAIM (16); neizraženi osebek (zaim) v stavku z osebno glagolsko obliko (17). Osebkovo mesto je v stavku torej vedno upoštevano, tudi v tistih primerih, kjer nekateri jeziki dovoljujejo za zaimkovno osebkovo SZ izpuščati ali je celo nikoli ne ubesedujejo.

- (15) Komu piše Špela pisma?

[s̄ [VEZL komu] [s Špela piše [sz s] pisma]]¹³

- (16) Peter je nameraval zamolčati del zgodbe.

Peter je nameraval [s̄ [sz ZAIM] zamolčati del zgodbe].

- (17) Bil je trmast.

[s̄ [sz zaim] je bil trmast]

Dežuje.

[s̄ [sz zaim] dežuje]

Zanimivost in uspešnost vezavnostno-povezovalnega pristopa merimo ravno s tem, kako uspešna in prepričljiva so načela, ki naj pojasnijo, kje se take neizražene SZ morajo/smejo pojaviti in kakšna je njihova vsebina. Globinski položaj s pretvorbno premeščene SZ *komu* v (15) je položaj samostalniškega dopolnila (argumenta) z ustrezno globinsko skladenjsko (»logični predmet«) in udeležensko (»prejemnik« v povedkovem dogodku) vlogo. Ker načelo teorije udeleženskih vlog določa, da sme biti argumentu pripisana le ena sama udeleženska vloga, sledi, da se smejo premeščanja izvršiti le v položaje, kjer prizadeta SZ ne bo pridobila dodatne udeleženske vloge. S premikom v VEZL *k*-beseda ni pridobila nove udeleženske vloge, veriga *komu* ... s še vedno označuje eno samo, skladno s pomenskimi lastnostmi glagola *pisati* določeno udeležensko vlogo.¹⁴ Neizraženi sta tudi osebkovi SZ v (17), razlikovati ju je med drugim tudi po tem, ali jima je bila pripisana udeleženska vloga ali ne. Ne-

¹¹ N. Chomsky, 1965. Primerjaj tudi J. Orešnik, 1966—68. Mnenja posameznih avtorjev se razhajajo ob vprašanju, ali pojmovati glagol (npr. D. Bouchard, 1983) ali OBRAZ (N. Chomsky) kot jedro stavčne zveze.

¹² Nazorno je delovanje družljivostnih oznak prikazano v J. Orešnik, 1972, Formalizacija semantičnih definicij najmanjših jezikovnih enot s pomenom. Primerjaj tudi J. Toporišič, 1982: 347—359 (ponatis), Strukturalno pomenoslovje besed.

¹³ Vsi zapisi skladenjskih razčlemb so močno poenostavljeni. Namesto slovarskih enot, opredeljenih s snopi razlikovalnih pomenskih, glasovnih in skladenjskih oznak, so upoštewane že »izdelane« besede.

¹⁴ Take verige so pojmovane kot prekinjeni sestavniki, ki le kot celota posredujejo pomenskim pravilom potrebne podatke o udeleženski vlogi, globinskem in izpeljanem skladenjskem odnosu prizadetega elementa. V pristopu R. Jackendoffa (1972) je bilo druženje pomenskih vlog dovoljeno.

izražena je tudi SZ ZAIM v (16), vendar se po nekaterih lastnostih od sledi v (15) bistveno razlikuje. Medtem ko sled udeležensko vlogo prenaša po verigi navzgor¹⁵ vse do odnosnice, je SZ ZAIM pripisana lastna udeleženska vloga: v (16) označuje SZ, ki ji tvorna GZ pripiše pomen vršilca v nedoločniškem povedkovem dogodku. Sled mora imeti skladenjsko odnosnico, prвина ZAIM se sicer pojavlja v zgradbah, kjer je njena odnosnica ravno tako obvezno prisotna in njena oddaljenost napovedljiva (npr. SZ *Peter* v (16)), vendar ni težko poiskati primerov, ki potrjujejo poljubno oddaljenost prvine ZAIM od odnosnice ((18), eno izmed možnih povezovanj je med ZAIM in SZ *sosedje*) in njeno poljubno prisotnost (19).

(18) Sosedje so prepričani [$\bar{s}$ da ne bi bilo tako težko [$\bar{s}$ ZAIM biti strpnejši drug do drugega]].

(19) Težko je [ZAIM prepričati zlonamernebralca.]

Te lastnosti (samostojna udeleženska vloga, poljubna oddaljenost od odnosnice, odsotnost skladenjske odnosnice oz. njena določljivost iz govornega položaja ali sobesedila) imajo tudi osebni zaimki, od tod tudi predlog (Chomsky 1981), da je ZAIM deloma zaimkovna prвина. Sled je s svojo odnosnico povezana s pravilom premeščanja, prvini ZAIM vsebino pripiše pravilo nadzora, ki med njo in njeno odnosnico, t. i. nadzorujočo SZ, vzpostavi povezovalni odnos. Tako kot druge referencialne SZ vstopa tudi ZAIM v odnose (ne)istovetnosti z drugimi SZ, pravilo nadzora je zato pojmovano kot postopek, s katerim prvini ZAIM pripišemo referencialno oznako nadzorujoče SZ. Pravilom pomenskega dela te oznake sporočajo, da je referent (točneje: miselni konstrukt), na katerega se nanašajo SZ z isto referencialno oznako, en sam in različen od referentov, katere označujejo SZ s kako drugo referencialno oznako.

(20) Peter_i je prepričan, da Špelj_j ne bo uspelo [ZAIM_j pregovoriti Toneta_k [ZAIM_k povedati kaj več o sebi_k]].

Ker vstopa ZAIM v odnose ujemanja z drugimi sestavniki, so mu hkrati s to oznako pripisane tudi tiste slovnične oznake njegove odnosnice, ki so za ujemanje pomembne. Pravilo nadzora (Chomsky 1980) je omejeno na nedoločniško dopolnilo t. i. nadzorovalnih glagolov (izrazov, tj. glagolov, ki so vezljivi z nedoločnikom) in se odvija po načelu najmanjše oddaljenosti (Rosenbaum 1967): nadzorujoča SZ mora biti udeleženec nadzorovalnega izraza, ki je prvini ZAIM najbližji. Kadar v nadrednem stavku nadzorujoča SZ ni prisotna, je referenca ZAIM poljubna (2 = 19),¹⁶ trovezljivi nadzorovalni gla-

¹⁵ »Po sledi navzgor« zato, ker v pristopu N. Chomskega položaj osebkov ni nujno tudi udeleženski položaj. Ali bo osebkov pripisana udeleženska vloga ali ne, in kakšna, odloča GZ. Tvorna GZ s prehodnim glagolom jo npr. načeloma pripiše, ne pa tudi trpna: v osebek postavljena SZ je udeležensko vlogo nasledila od sledi v predmetnem položaju.

¹⁶ Določilo N. Chomskega (1980), ki je poljubno referenco prvine ZAIM pogojevalo še z ubesedenim vezalom nedoločniškega stavka (npr. vezalom *for* v angleški skladnji), so proučevanja nadzorovalnih zgradb v drugih jezikih ovrgla, saj je referenca ZAIM poljubna tudi v tistih jezikih, ki kakega posebnega vezala nedoločniških pripovednih stavkov ne poznajo. Odstranitev nadzorujoče SZ v nadrednem stavku vodi v poljubno referenco prvine ZAIM:

Sprejeti ponudbo bi bilo nepremišljeno (od Petra).

Špela je (Petru) prepovedala kaditi na balkonu.

Ker so npr. namenilniški stavki v slovenskem jeziku lahko tudi nedoločniški in se referenca ZAIM podreja nadzoru (*Špela je šla smučat/je poslala otroke smučat v Kranjsko goro*), terja premislek tudi skladenjska razčlenba namenilniških zgradb.

goli načeloma določajo predmetni nadzor (2, 21), dvovezljivi nadzorovalni glagoli osebkovega (2, 22). Vezavnostne lastnosti nadzorovalne glagole tako dele v dve obširnejši skupini: v prvi so dvovezljivi, vezavni le s stavčnim dopolnilom, v drugi trovezljivi, vezavni še z dajalniško ali tožilniško SZ. V prvi skupini je potrebno upoštevati že znano razlikovanje med obvezno nadzorovalnimi glagoli, ki zahtevajo ob sebi le nedoločniški sestavnik (22 a), ter glagoli, ki so vezavni s stavkom z osebno glagolsko obliko, kadar SZ v osebkku ni istovetna z osebkkom nadrednega stavka ali pa moramo osebno glagolsko obliko kljub istovetnosti obeh osebkov povezovati s takimi dobnostnimi in naklonskimi lastnostmi, ki jih slovenski nedoločnik ne more izraziti.

- (21) Špela je Petruj dovolila [ZAIM₁ kaditi le na balkonu].

(za)brani, dati, (do)pustiti, naložiti, naročiti, o(ne)mogočiti, odrediti, pomagati, predpis(ov)ati, prepoved(ov)ati, priporočiti, reči, (od)svetovati, ukaz(ov)ati, ...; gnati, goniti, (na)hujskati, mamiti, (na)učiti, opogumiti, oirati, pooblastiti, pregovoriti, preprič(ov)ati, ...¹⁷

- (22) Peterj je nameraval [ZAIM₁ podpisati pismo].

(a) blagovoliti, drzniti si/se, hiteti, imeti, kaniti ...

(b) bati se, braniti se, hoteti, hrepeneti, marati, ...

Vezavnostno-povezovalni pristop si razvrstitvene lastnosti prvine ZAIM kot ene izmed neizraženih SZ prizadeva izpeljati kot napovedljive posledice drugih načel. Ob domnevi, da se ubesedujejo le tiste SZ, ki jim je bil pripisan sklon, se ZAIM mora pojaviti povsod tam, kjer je napovedana prisotnost SZ s samostojno udeležensko vlogo, vendar ji predlagana načela sklonske teorije sklona ne morejo pripisati. Predlaga se, da SZ v osebkku stavka z osebno glagolsko obliko pripiše imenovalniški sklon podsnop slovničnih oznak UJEM sestavnika OBRAZ, le-teh pa v nedoločniškem stavku ni. Sklonski filter kot neslovnično označi vsako nadzorovano zgradbo z ubesedenim osebkkom nedoločnika (3).¹⁸ Prikazani pristop tako potrjuje trditev slovenske slovnice, da se v nedoločniškem dopolnilu prisojevalno razmerje z osebkkom ne ubeseduje.¹⁹ Vendar bi bila posplošitev, da so vsi glagoli, vezljivi z nedoločnikom, nadzoro-

¹⁷ Razen oznake [+ NADZOR], ki napoveduje vezavnost z nedoločniškim stavkom, je nekaterim glagolom treba dodati še druge izjemnostne oznake, ki sporočajo z nadzornim pravilom nenapovedljivo odnosnico prvine ZAIM. Nadzorujoča SZ ob glagolu *obljubiti* ali *priseči* ni prvini ZAIM najbližja predmetna SZ nadrednega stavka, temveč osebek (*Špela je Petru obljubila/prisegla vrniti se še pred mrakom*). Poseben prijem je potreben tudi za napoved, da je npr. ob *pomagati* odnosnica ZAIM deljena. Poved *Peter je hotel pomagati Špeli napisati pismo* lahko razumemo tako, da se ZAIM nanaša na SZ *Peter* in SZ *Špela*.

¹⁸ Domneva se, da je v nezaznamovanih primerih osebek nedoločnika vedno nadzorovani ZAIM: nedoločniška dopolnila so omejena na nadzorovalne glagole. Nekateri jeziki, med njimi tudi angleški, razen nezaznamovanih, nadzorovalnih zgradb, poznajo tudi zaznamovane nedoločniške stavke z izraženo SZ v osebkku. Predlaga se, da naj take primere izpeljuje ali izjemno pravilo pripisovanja sklona (v povedi *Peter believed* [s it to be raining] naj bi bil izražen osebek *it* slovničen zaradi tega, ker mu je sklon pripisal izjemni glagol *believe* preko stavčne meje) ali izjemen pripisovalec sklona (v povedi *Peter wanted very much* [for Mary to be happy] je osebek nedoločnika, *Mary*, izražen zato, ker mu je sklon pripisalo predložno vezalo *for*. Menim, da slovenska skladnja formalnih ustreznikov obeh izjemnih razredov ne pozna (Bolta 1985).

¹⁹ »Zanimivo je, da prisojevalnih glagolskih zvez v nedoločniku ni; te se zmeraj uresničujejo le v stavku z osebno glagolsko obliko /.../« (J. Toporišič 1982: 85). Primerjaj tudi J. Toporišič 1976: 283.

valni, preuranjena. Nekateri podatki namreč govore v prid domneve, da pozna slovenski jezik tudi nenadzorovalne, t. i. dvigovalne glagole.

Skladenjske razčlenbe pretvorbenika morajo biti dovolj obvestilne, da se nanje lahko oprejo pomenska pravila; nezadostnost površinskih odnosov sestavnosti in razvrstitvenih lastnosti taksonomistov pri prikazovanju pomen-sko relevantnih slovničnih odnosov je tudi bila ena izmed glavnih vzpodbud za vzpostavitev pretvorbene ravnine kot mostu med obliko in pomenom. Pri-pisovanje pomena mora biti skladno s tem, kako govoreči obravnavane zgradbe razume: jih opredeljuje kot pomenljive ali ne, protislovne, sopomenske, eno-ali večpomenske, itd.

(23) Peter je nameraval oddati poročilo.

(24) Špela je Petra prisilila oddati poročilo.

(25) Špela je utegnila oddati poročilo (prepozno).

Čeprav bi vzporedna razvrstitev enakih sestavnikov v (23) in (25) utegnila nagibati k sklepu, da gre v obeh povedih za nadzorovalni glagol z obveznim nedoločniškim dopolnilom, nas upoštevanje udeleženske vloge, pripisane osebku nadrednega glagola, opozarja na pomembne razlike.²⁰ V povedi (23) lahko nadrednemu osebku pripišemo vlogo udeleženca v nadrednem povedkovem dogodku: SZ *Peter* označuje osebo, iz katere namera izhaja, podobno kot označuje SZ *Špela* v (24) pobudnika (vzročitelja; Salnikov 1983). Nasprotno sodi glagol *utegniti* v (25), torej v tisti rabi, v kateri s pomenskega vidika izra-ža oceno govorečega o večji ali manjši verjetnosti trditve v nedoločniškem dopolnilu (gotovostna določitev povedi, Toporišič 1982: 271–275), med tiste, ki svojemu površinskemu osebku ne pripišejo nobene udeleženske vloge. Po-mensko vlogo vršilca podeli SZ *Špela* v (25) nedoločniška GZ. Drugače poveda-no: v (23) in (24) sta površinska osebka tudi globinska osebka glagolov *name-ravati* oz. *prisiliti*, v (25) je *Špela* zgolj površinski osebek gotovostnega glagola *utegniti*. Pridobljeni skladenjski odnos nam prikazani pristop pojasnjuje s prav-ilom dviganja osebka nedoločniškega stavka v osebek nadrednega in take glagole poimenuje dvigovalne. Prijem dviganja je tisti izpeljevalni korak, ki omogoča, da iz sprejemljive podstave izpeljemo slovnično poved. Obveznost dviganja se navezuje na pripisovanje sklonov: kot osebek nedoločnika SZ *Špela* v (25) ne more pridobiti sklona. SZ z glasovno vsebino brez sklona pa sklonski filter zavrne kot neslovnične. Zgradba bo pravilno oblikovana, če bo osebek mogoče premestiti v tak položaj, kjer mu bo sklon pripisan, vendar ob tem ne bo pridobil nove, dodatne udeleženske vloge. Upoštevanje porazdelitve udeleženskih vlog vodi pretvorbenika k domnevi, da je dvigovalna izpeljava povedi (25) umestnejša od nadzorovalne:

(25') Špela_i je utegnila [s_i oddati poročilo prepozno].

Misel, da niso vsi slovenski z nedoločnikom vezljivi glagoli nadzorovalni, po-trjujejo tudi družljivostne omejitve. Preverjanje je zasnovano na domnevi, da se slovničnost slovarskega vstavljanja podaja v podstavi ter da družljivi-vostne omejitve veljajo le v obsegu stavka, ne sežejo pa preko stavčne meje.

²⁰ Prikazanim načinom utemeljevanja skladenjske izpeljave je mogoče slediti vse do prvega obsežnejšega dela N. Chomskega iz l. 1955 (izšlo 1975b). Skrbno so posa-mezna utemeljevanja predstavljena tudi v delu D. M. Perlmutter in S. Soames (1979), na katero me je opozoril profesor dr. J. Orešnik.

Iz predlaganega razlikovanja med nadzorovalnimi in dvigovalnimi glagoli sledi, da bodo družljivostne omejitve pogojevale izbor tistih SZ, s katerimi se glagol oz. GZ povezuje v globinski skladenjski odnos in jim pripiše udeležensko vlogo. V nadzorovani zgradbi (23) mora biti v osebku nadrednega stavka postavljena taka SZ, ki zadosti družljivostnim omejitvam nadzorovalnega glagola (26); ker nadzor vzpostavi istovetnostni odnos med njo in osebkom ZAIM, morajo biti pomenske oznake nadrednega osebkla družljive tudi z nedoločniško GZ. V (24) mora predmetna SZ *Peter* zadostiti družljivostnim omejitvam nadzorovalnega glagola ter nedoločniške GZ (27). Povedi (28) potrjujeta, da mora površinski osebek zadostiti le družljivostnim omejitvam nedoločniške GZ, katere globinski osebek je.

- (26) *Špela je nameravala [ZAIM ozeleneti].
- (27) *Špela je prisilila tišino [ZAIM oddati poročilo].
- (28) utegniti [tišina zavladati med povabljenimi]
 Tišina_i utegne [s_i zavladati med povabljenimi]
 *utegniti [Špela ozeleneti]
 *Špela_i utegne [s_i ozeleneti].

Pomenskemu dokazovanju z družljivostnimi omejitvami so pretvorbeniki poiskali skladenjsko vzporednico v formalnem osebkju neprisojevalnih (Toporišič 1982: 82) glagolov: dvigovalna izpeljava nudi odgovor na vprašanje, zakaj smejo le nekateri z nedoločnikom vezljivi glagoli v svojem dopolnilu izbrati neprisojevalni glagol.

- (29) *Špela je nameravala deževati.
 *Špela je naročila Petru deževati.
- (30) Utegnilo je deževati.

Vzrok neslovničnosti v (29) pretvorbenik pojasnjuje tako, da glagola *nameravati* in *naročiti* uvršča med nadzorovalne, s čimer jima v nedoločniškem dopolnilu avtomatično pripiše minimalno stavčno zgradbo. V njej je položaj nadzorovanega osebkla ZAIM položaj argumenta s pripisano udeležensko vlogo, kar krši neprisojevalne lastnosti glagola *deževati*. Nasprotno skupina dvigovalnih glagolov do svojega površinskega osebkla ne uveljavlja družljivostnih zahtev, niti mu ne pripiše udeleženske vloge, niti ni dviganje omejeno le na določeno podskupino SZ. Predlagana dvigovalna izpeljava nudi tudi pojasnilo, zakaj so le povedi (4), (31) in (33) dvoumne, ne pa tudi (5), (32), (34).

- (4) Špela bi utegnila priti na sestanek.
 (a) 'Špela bi morda prišla na sestanek.'
 (b) 'Špela bi imela čas priti na sestanek.'
- (5) Špela je blagovolila utegniti (= 'imeti čas') priti na sestanek.
- (31) Peter je moral prebrati tvoje pismo.
 (a) 'Peter je prav gotovo prebral tvoje pismo.'
 (b) 'Peter je bil primoran prebrati tvoje pismo.'
- (32) Morati (= 'biti primoran') se preživeti z lastnim delom je nekaterim pretežko.
- (33) Peter je hotel pasti s konja.
 (a) 'Peter je že bil na tem, da pade s konja.'

- (b) 'Peter je bil pripravljen tudi pasti s konja' (samo da mu ne bi bilo več treba jahati).

(34) Peter se je silil hoteti (= 'biti pripravljen') postati nekadilec.

Dvournost povedi (4), (31) in (33) je pripisati dvema pomenoma glagolov *utegniti*, *morati* in *hoteti* in s tem tudi dvema možnima skladenjskima izpeljavama. V gotovostnem pomenu (a) je v skladenjski podstavi (4) upoštevan gotovostni glagol *utegniti*, ki sproži dviganje osebkoma v osebek. V nadzorovalnem pomenu (b) sodi enakozvočnica *utegniti* med nadzorovalne glagole. Ker je v (5) glagol *utegniti* rabljen v dopolnilu nadzorovalnega glagola (*blagopoliti*), mu je s tem pripisan tudi nadzorovani osebek ZAIM z lastno udeležensko vlogo, kar izključuje gotovostni pomen. K predlaganemu razlikovanju med nadzorovalnimi in dvigovalnimi glagoli pretvorbenika nagiba tudi spreminjena porazdelitev udeleženskih vlog kot posledica trpne preubeseditve povedi z nadzorovalnimi glagoli. Povedi (35) in (36) nista sopomenski (resničnostno enakovredni), saj priredno povezovanje obeh ne vodi v istorečje (37) niti povezovanje trdilne in nikalne oblike ne v protislovnost (38). Nasprotno sta povedi (39) in (40) sopomenski: če pripišemo vrednost »resnično« povedi (39), moramo enako vrednost pripisati tudi povedi (40); priredno povezana stavčna pomena sta istorečna (41).²¹ Trpna oblika nedoločniškega sestavnika spreminja pomen tudi ob trovezljivih nadzorovalnih glagolih (42).

(35) Špela je želela pohvaliti Petra.

(36) Peter je želel biti pohvaljen od Špele.

(37) Špela je želela pohvaliti Petra in Peter je želel biti pohvaljen od Špele.

(38) Špela je želela pohvaliti Petra, vendar Peter ni želel biti pohvaljen od Špele.

(39) Špela je utegnila pohvaliti Petra (, da je videti tako zadovoljen).

(40) Peter je utegnil biti pohvaljen od Špele.

(41) *Špela je utegnila pohvaliti Petra in Peter je utegnil biti pohvaljen od Špele.

(42) Sodnik je dovolil psihiatru pregledati obtoženega.

Sodnik je dovolil obtoženemu biti pregledan (še) od psihiatra.

²¹ Primeru (38) vzporedno povezovanje trdilne ali nikalne oblike ob gotovostnem *utegniti* ni mogoče, saj bi nizko stopnjo gotovosti, ki jo le-ta izraža, zanikali tako, da bi izbrali kak drug glagol:

Špela je utegnila izklepetati, da Peter jemlje mamila, da nas sosede gledajo tako postrani.

Špela vendar ni mogla ('saj ni mogoče, da je') izklepetati, da Peter jemlje mamila. Vendar: Peter utegne priti na sestanek.

Peter utegne tudi ne priti na sestanek.

Med gotovostne glagole prištevam *utegniti*, *morati*, *ne moči*, *znati*... Prikazana preverjanja bi v to skupino uvrstila tudi fazne glagole. Posebno mesto gotovostnih med naklonskimi glagoli potrjujejo tudi take lastnosti: (a) gotovostni glagoli se med seboj izključujejo; (b) imajo svoje stalno mesto v glagolski verigi, pojavljajo se vedno le kot prvi; (c) ne javljajo se v nedoločniški obliki v vstavljenem položaju.

(a) *Špela je morala utegniti (utegnila morati) dobivati veliko pisem, da jo pismo-
noša gleda tako postrani.

(b) Špela je morala začeti dobivati veliko pisem, da jo pismo-
noša gleda tako postrani.

(c) *Utegniti deževati bi pokvarilo načrtovani izlet.

Primerjaj: Morati se preživeti z lastnim delom je nekaterim pretežko (32).

Zaradi načela, da skladenjske pretvorbe ne smejo spremeniti udeleženskih vlog, ki so SZ pripisane v slovarju, bo pretvorbenik nepovezanost v pomenu povedi (35), (36) ali (42) pojasnjeval z dvema različnima izboroma SZ v osebk (35, 36) oziroma predmetu (42) nadzorovalnega glagola, medtem ko bo zaradi nespremenjenih udeleženskih vlog v (39, 40) pomensko povezanost nakazoval s trpno preubeseditvijo vstavljenega stavka.

(35) Špela je želela [ZAIM pohvaliti Petra].

(36) Peter je želel [ZAIM biti pohvaljen od Špele].

(39, 40) [sz] utegniti $\left\{ \begin{array}{l} \text{[Špela pohvaliti Petra]} \\ \text{[Peter biti pohvaljen od Špele]} \end{array} \right\}$

Primerjamo lahko tudi posledice v sprejemljivosti, kadar vstavljeni stavki prizadene trpnik s se (npr. *Peter je naredil veliko napako*, *Velika napaka se je naredila*). Razlikovanje med nadzorovalnimi in dvigovalnimi glagoli pravilno napoveduje, da bodo povedi z dvigovalnim glagolom brezizjemno slovnične in trpnega pomena (43), medtem ko bo slovničnost povedi z nadzorovalnim glagolom odvisna od spoštovanja družljivostnih zahtev nadzorovalnega glagola (44), vendar bo tudi v slovničnih primerih trpni pomen odsoten (45).

(43) Velika napaka se je utegnila narediti že takrat, ko so jo poslali študirat.

(44) *Velika napaka se je nameravala narediti že takrat, ko so začeli govoriti o njenem študiju.

(Neslovnično v pomenu 'velika napaka je nameravala [ZAIM narediti se ...]'.)

(45) Špela se je želela predstaviti v najboljši luči.

(Nima trpnega pomena 'Špela je želela [ZAIM biti predstavljena v najboljši luči]'.)

Prikazani pristop tudi napoveduje, da bo pravilno oblikovana vsaka poved z dvigovalnim glagolom, ki bi mu v nedoločniškem sestavniku vstavili stavčni idiom (46), ohranila bo tudi idiomatični pomen neokrnjen.²² Povedi z nadzorovalnimi glagoli in stavčnim idiomatičnim dopolnilom bodo napovedljivo ali neslovnične zaradi kršenja družljivostnih vezi ali neidiomatične.

(46) Špelo je utegnila trkati luna, da je sprejela take delovne pogoje.

(47) Luna je želela trkati Špelo, da bi sprejela take delovne pogoje.

Tvorbeno-pretvorbeni pristop se ne more pohvaliti z dokončnimi rešitvami proučevanih pojavov: nastajajo delni opisi, ki zrealijo pretvorbeniško razumevanje proučevanih pojavov v danem trenutku. Ravno stavčno dopolnjevanje je področje, ki dobro ponazarja, kako se pretvorbeniški opisi in pojasnitve z novimi spoznanji spreminjajo, dopolnjujejo in povezujejo, ko v iskanju vedno novih potrdiril za predlagane opise skušajo najti splošno v posameznem.

²² O mestu dokazovanja z idiomi v splošni jezikoslovni teoriji glej N. Chomsky, 1980, *Rules and Representations*, Columbia University Press, New York.

Literatura

- Bolta, M., 1985, Nekateri vidiki stavčnega dopolnjevanja v angleški in slovenski skladnji; doktorska disertacija, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Bouchard, D., 1983, *On the Content of Empty Categories*; Foris Publications, Dordrecht.
- Brame, M. K., 1976, *Conjectures and Refutations in Syntax and Semantics*; American Elsevier Publishing Company, Inc., New York.
- Brame, M. K., 1979, *Essays Toward Realistic Syntax*; Noit Amrofer Publishing Co., Seattle, Washington.
- Bresnan, J. W., 1970, On Complementizers: Towards a Syntactic Theory of Complement Types; *Foundations of Language* 6 : 279—321.
- Bresnan, J. W., 1982, Control and Complementization; *Linguistic Inquiry* 13, 3 : 343—433.
- Bugarski, R., 1979, Noam Comsky, Gramatika i um; Nolit, Beograd.
- Chomsky, N., 1964, *Current Issues in Linguistic Theory*; Mouton, The Hague.
- 1965, *Aspects of the Theory of Syntax*; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- 1968, *Language and Mind*; Harcourt, Brace and World, Inc., New York.
- 1970, Remarks on Nominalization; v: *Readings in English Transformational Grammar*, R. A. Jacobs in P. S. Rosenbaum, urednika, Ginn and Company, Waltham, Massachusetts.
- 1970, Deep Structure, Surface Structure, and Semantic Interpretation; ponatis v: *Semantics, An Interdisciplinary Reader in Philosophy, Linguistics and Psychology*; 1971, D. D. Steinberg in L. A. Jakobovits, urednika, Cambridge University Press, London.
- 1973, Conditions on Transformations; v: *A Festschrift for Morris Halle*; S. R. Anderson in P. Kiparsky, urednika, Holt, Rinehart and Winston, New York.
- 1975a, *Reflections on Language*; Pantheon Books, New York.
- 1975b, *The Logical Structure of Linguistic Theory*; Plenum Press, New York.
- 1977a, *Essays on Form and Interpretation*; American Elsevier, New York.
- 1977b, On Wh-Movement; v: *Formal Syntax*; P. Culicover, T. Wasow in A. Akmajian, uredniki, Academic Press, New York.
- 1980, On Binding; *Linguistic Inquiry* 11, 1 : 1—46.
- 1981, *Lectures on Government and Binding*; Foris, Dordrecht.
- 1982, *Some Concepts and Consequences of the Theory of Government and Binding*; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Chomsky, N., in H. Lasnik, 1977, Filters and Control; *Linguistic Inquiry* 8, 3 : 425—504.
- Hajnshek, M., 1959/60, Historični infinitiv v slovenščini; *SR XII*, 268—271.
- Kunst-Gnamuš, O., 1979, Vloga jezika v spoznavnem razvoju šolskega otroka; Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani.
- Kunst-Gnamuš, O., 1981, Pomenska sestava povedi; Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.
- Kunst-Gnamuš, O., 1981, Pomensko in operativno zasnovan pouk skladnje, 1. Razvoj generativnega jezikoslovja in njegov vpliv na pouk skladnje (poročilo o raziskovalni nalogi); Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani.
- Ivić, I., 1978, Čovek kao animal symbolicum; Nolit, Zagreb.
- Ivić, M., 1972, Problematika srpskohrvatskog infinitiva; *Zbornik za filologiju i lingvistiku* XV, 2 : 115—158, Novi Sad.
- Jackendoff, R. S., 1972, *Semantic Interpretation in Generative Grammar*; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- Jesenovec, F., 1969, Raba nedoločnika; *Jezik in slovstvo* XIV, 2 : 33—37.
- Koster, J., 1978, Conditions, Empty Nodes and Markedness; *Linguistic Inquiry* 9, 4 : 551—593.
- Koster, J., 1984, On Binding and Control; *Linguistic Inquiry* 15, 3 : 417—459.
- Križaj, M., 1982, Glagolska vezljivost; *SR* 30, 2 : 189—213.
- Manzini, R. M., 1983, On Control and Control Theory; *Linguistic Inquiry* 14, 3 : 421 do 446.
- Misja, B., 1967, Povedek in povedkovo določilo; *Jezik in slovstvo* XII, I : 21—25.
- Orešnik, J., 1967, Vabilo k preučevanju transformacije generativne slovnice; *Jezik in slovstvo* XII, 3 : 83—86.

1966—1968, On N. Chomsky's Strict Subcategorization of Verbs; *Linguistica* VIII, 1 : 83—103.

1970, O aksiomatski teoriji naravnih jezikov; poročilo P-260, Inštitut Jožef Stefan, Ljubljana.

1972, Formalizacija semantičnih definicij najmanjših jezikovnih enot s pomenom; Formalizacija stavčnih pomenov; T. i. »presupozicije« v semantiki naravnih jezikov; v zborniku: Problemi semantike, sintakse in obravnave tekstov; A. P. Železnikar, V. Rajkovič, urednika, Institut Jožef Stefan, Univerza v Ljubljani.

Orešnik, J., D. M. Perlmutter, 1972, Razlaganje sintaktičnih posebnosti; poročilo P-282, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Perlmutter, D. M., S. Soames, 1979, Syntactic Argumentation and the Structure of English; University of California Press, Berkeley and Los Angeles, California.

Petrič, J., 1974, Slovenski in angleški nedoločnik; SR 22, 3 : 283—297.

Rosenbaum, P. S., 1967, The Grammar of English Predicate Complement Constructions; The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.

Ružička, R., 1983, Remarks on Control; *Linguistic Inquiry* 14, 2 : 309—324.

Salnikow, N., 1979, K izražanju modalnosti v ruščini in slovenščini; SR 27, 3—4 : 451 do 457.

1983, O kavzativu v slovenskem jeziku; SR 31, 3 : 213—220.

Toporišič, J., 1976, Slovenska slovnica; Založba Obzorja, Maribor.

1982, Nova slovenska skladnja; Državna založba Slovenije, Ljubljana.

SUMMARY

The paper introduces some of the more recent developments in the transformational generative grammar, in particular the government and binding theory, and presents some of the findings of the author's doctoral thesis. The emphasis is on the content rather than strict formalization of the suggested approach. The claim that infinitival complements are sentence structures is supported by generalization of such rules as reflexive binding, wh-movement and agreement phenomena. The investigation of some of the properties of the infinitival complements in Slovene lends support to the suggested rule of control (Chomsky, 1980), and leads to the proposal that most Slovene infinitival complements belong to the unmarked control class. There is no formal equivalent of the English complementizer *for* with its case assigning properties, nor do epistemic verbs of the *believe* class ($\bar{S}$ -deletion verbs, (Chomsky, 1981)) take an infinitival complement. In Slovene, verbs governing infinitival complements are verbs of control, two-place verbs taking subject control (*poskusiti* 'try'; as well as *želeli* 'want', in the case of the identity between the matrix and the embedded subject NPs); three-place verbs taking object control (*dovoliti* 'allow'; *prisiliti* 'force'; with some well-known exceptions: *obljubiti* 'promise'; *priseči* 'swear'). A brief inspection of the selectional restriction, distribution of the thematic roles assigned to argument NPs, absence of truth functional equivalence between the active and the passive sentence forms of the embedded complement, distribution of "weather" verbs and sentence idioms establishes a class of raising verbs, semantically belonging to the epistemic modals.